

BOG 'Ufrihedens pris. Hvordan vi lærte at tro, at vi ingenting kan' Dennis Nørmark 2023, Gyldendal
Foto Robin Skjoldborg/Gyldendal

ANBEFALET

af Søren Høgh Ipland @sorenipland

Nørmarks ambitiøse frihedskamp

Holder du pænt din plads i køen til bussen i myldretiden? Er du medlem af en sportsklub uden en formel ledelse? Tror du, at mennesker grundlæggende set er gode og kompetente?

Hvis du svarer ja til den slags spørgsmål, er du anarkist. I hvert fald hvis man spurgte den nu afdøde provo-antropolog David Graeber. Og han mente det forresten som et kompliment.

For anarkister er nemlig sådan nogle, som tror på det gode i andre mennesker. Som mener, at vi sagtens kan organisere os selv i velfungerende og frie fællesskaber, hvis vi ellers bare får lov til at være i fred.

Den måde at tænke på kan man nu også kalde for Dennis Nørmarkisme.

For med 'Ufrihedens pris' har Nørmark – den populære antropolog og forfatter – skrevet en bog, der vil overbevise os om, at vi faktisk kan selv. Og at vi ligefrem bliver mindre produktive, lykkelige, demokratiske og håbefulde, når vi lader os stække.

Hos Nørmark er frihedens fjender ikke bare reguleringsivrige socialdemokrater. Det er også bureaukrater, managementkonsulenter og alskens socialingeniører. Den administrative overklasse, som lever af at udvikle og håndhæve regler og systemer.

En stor del af bogen kredser således om temaer, som man genkender, hvis man har læst Nørmarks tidligere værker 'Pseudoarbejde' og 'Tilbage til arbejdet'. Men denne gang bliver kritikken altså skrevet ind i en større filosofisk kontekst – og i

et politisk projekt.

Et projekt, som man ved første øjekast let forveksler med lige-udad-landevejen nyliberalisme.

Tidligt i bogen præsenterer Nørmark nemlig, med hjælp fra idéhistorikeren Isaiah Berlin, en benhård skelnen mellem positiv og negativ frihed. Frihed, konkluderer han, er lig med negativ frihed.

Frihed er altså fraværet af eksterne begrænsninger på vores handlerum. Den positive frihed – som vedrører forudsætningerne for faktisk at udnytte handlefriheden – er farlig fusk. Eller det har i hvert fald ikke noget med frihed at gøre.

I samme tråd udlægges den moderne økonomis grundlægger, Adam Smith, helt kort som fortaler for frihed og ureguleret økonomi. Selv om han i dén grad også var moralfilosof og ville sikre borgernes moral gennem institutioner og uddannelse.

Men undervejs i bogen bliver man heldigvis overrasket.

For Nørmark kaster sit net ud i alle mulige fagligheder og historiske krinkelkroge. Han indfanger nye, tankevækkende og provokerende perspektiver på frihedsbegrebet. Der er en smittende nysgerrighed og store ambitioner i bogen.

Og hvad angår Adam Smith, så bliver han da også ydet retfærdighed senere i bogen, hvor hans billede af det sympatiske og sociale menneske fremhæves som en udfordring til vaniljeliberalismens menneskesyn.

Nørmarks positive bud ligger altså et sted mellem ideologierne. Hvor frihed ikke er lig med total individualisme, men hvor stærke fællesskaber, sunde civilsamfund og naturlige autoriteter erstatter det centraliserede bureaukrati.

Jeg ville gerne have læst mere om klimaet. Hvad gør man fx med et selskab som Exxon – den amerikanske olie gigant, der har kendt til klimaforandringerne siden 1970'erne og samtidig aktivt har forsøgt at miskreditere klimavidenskaben i årtier – hvis man ikke regulerer dem fra centralt hold? Hvad kan civilsamfundet gøre her?

Måske kommer det med i Nørmarks næste bog. Den vil jeg under alle omstændigheder glæde mig til at læse.

Læs den, hvis du kan lide: Dennis Nørmark – 'Tilbage til arbejdet', Gary Hamel & Michele Zanini – 'Humanokrati', David Graeber & David Wengrow – 'Altings begyndelse'